

'Corruptie heeft wereldwijde schuldencrisis mee veroorzaakt'; Volgens corruptiewaakhond Transparency International ontbreekt politieke wil om fraude aan te pakken

15 December 2011

De Morgen

15

Dutch

Copyright 2011 De Morgen. All Rights Reserved.

Jaarlijks verliezen de Europese lidstaten 120 miljard euro door corruptie, iets minder dan het volledige jaarbudget van de Europese Unie. 'Corruptie is een ziekte die Europese landen van binnenuit vernietigt en het vertrouwen van de bevolking in de democratie wegvreet', aldus eurocommissaris Malmström van Interne Zaken.

Op de jaarlijkse conferentie van corruptiewaakhond Transparency International (TI) noemt Malmström corruptiebestrijding essentieel voor de economische stabiliteit in Europa, maar hekelt ze het gebrek aan politieke wil. Structureel liegen over overheidsfinanciën, **witwaspraktijken**, fraude, belastingontduiking en ambtenaren die zich verrijken met publiek geld, het staat buiten kijf dat corruptie de huidige schuldencrisis mede heeft veroorzaakt. Met als stereotype beeld de corpulente Griekse ambtenaar die lui achterover leunend miljoenen aan Europese subsidies wegsluit. Of de gladde Italiaanse belastinginspecteur die tegen forse betaling graag een oogje toe knijpt. Die beelden komen niet uit de lucht vallen. Griekenland staat lager dan landen als Colombia en El Salvador op de jaarlijkse corruptie index van TI. Italië doet het maar een haar beter en ook Roemenië en Bulgarije scoren slecht.

Gebrek aan toezicht

Maar corruptie blijft niet beperkt tot ambtenaren, zegt Jana Mittermaier, Europa-directeur van Transparency International. Uit onderzoek van TI, gebaseerd op vraaggesprekken en enquêtes met ambtenaren en mensen uit het bedrijfsleven, blijkt dat medewerkers van Europese bedrijven zich op grote schaal schuldig maken aan omkoping. Ook het ontstaan van de financiële crisis is volgens Mittermaier deels toe te schrijven aan corrupte praktijken. "Senior managers van banken hebben het in hen gestelde vertrouwen misbruikt om er zelf financieel beter van te worden. Dat noem ik op zijn best onethisch, en op zijn slechts corruptie. Door gebrek aan adequaat toezicht en al te nauwe banden tussen bankiers, toezichhouders en politici, is er van transparantie geen enkele sprake meer." Het resultaat is een groeiend wantrouwen tussen EU-burgers onderling - Waarom zou je als Belg belastinggeld betalen dat in corrupte Griekse handen verdwijnt? -, en een afbrokkelend vertrouwen in overheidsinstellingen, bedrijven en banken. Corruptie verstoort de handel en rechtsgang, verzwakt de democratie en kost de burgers simpelweg een heleboel geld. Aan regelgeving geen gebrek. Verschillende internationale conventies moeten enerzijds inhalijs ambtenaren aan banden leggen, en anderzijds met steekpenningen strooiende zakenmensen aanpakken. Het probleem is echter dat veel van die afspraken niet in nationale wetgeving worden vertaald en er te weinig prioriteit wordt gegeven aan het vervolgen van overtreders. Of zoals Malmström zegt: "De politieke wil ontbreekt."

Draaideuren

Belangenverstrengeling speelt hierbij een belangrijke rol, zegt Mittermaier. Zoals de 'draaideuren', mensen uit de publieke sector die in het bedrijfsleven of als lobbyisten gaan werken en andersom. "Als de politiek zo verweven is met bedrijven en banken, is het nu eenmaal lastiger om op te treden." Twee derde van de Europeanen denkt bovendien dat corruptie simpelweg onderdeel is van hun nationale bedrijfscultuur. In een poging te voorkomen dat corruptie binnen de EU nog verder toeneemt, lanceerde Malmström een anticorruptiepakket. Het belangrijkste element daarvan is een rapport dat iedere twee jaar de voortgang op het gebied van corruptiebestrijding van alle lidstaten laat zien. Een grote stap, omdat vooralsnog slechts de aspirant-lidstaten op corruptie worden getoetst. Malmström verwacht dat haar maatregel lidstaten zal stimuleren tot een meer proactieve houding en dat landen elkaar sneller zullen aanspreken op hun vorderingen. Zo niet, dan zullen de dankzij het rapport beter geïnformeerde kiezers hun politieke leiders straffen, zo hoopt ze. Het eerste EU-corruptierapport moet in 2013 verschijnen. Mittermaier juicht een meer kritische houding van burgers toe. De gebeurtenissen in de Arabische wereld, waar de bevolking massaal in opstand kwam tegen hun corrupte leiders, stemmen in dat opzicht hoopvol. Desondanks verwacht ze niet dat corruptie snel zal afnemen. "De nieuwe rol van opkomende economieën op de globale markten zal omkopingpraktijken juist doen toenemen." Een wondermiddel hiertegen heeft Mittermaier niet. Het gaat om betere toegang tot informatie, meer transparantie maar vooral ook om een culturomslag: "Mensen moeten zich allereerst bewust worden dat corruptie een grote misdaad is tegen de samenleving."